

עבודת המדות בדרתו של הלל

מכון מאיר

1. שבת ל"א, א'

תנו רבנן מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה אמר לו שבכתב אני מאמינך ושבעל פה אני מאמינך גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנוזפה בא לפני הלל גייריה יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד למהר אפיך ליה אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי: שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאתה עומד על רגל אחת דהפּו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואיך פירושה הוא זיל גמור: שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש ושמע קול סופר שהיה אומר ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד אמר הללו למי אמרו לו לכהן גדול אמר אותו נכרי בעצמו אלך ואתגיייר בשביל שישמוני כהן גדול בא לפני שמאי אמר ליה גיירני על מנת שתשימוני כהן גדול דהפּו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות לך למוד טכסיסי מלכות הלך וקרא כיון שהגיע והזר הקרב יומת אמר ליה מקרא זה על מי נאמר אמר לו אפילו על דוד מלך ישראל נשא אותו גר קל וחומר בעצמו ומה ישראל שנקראו בנים למקום ומתוך אהבה שאהבם קרא להם בני בכורי ישראל כתיב עליהם והזר הקרב יומת גר הקל שבא במקלו ובתרמילו על אחת כמה וכמה בא לפני שמאי אמר לו כלום ראוי אני להיות כהן גדול והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת בא לפני הלל אמר לו ענוותן הלל ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתי תחת כנפי השכינה לימים נדווגו שלשתן למקום אחד אמרו קפדנותו של שמאי בקשה למורדנו מן העולם ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה:

2. עין אי"ה שבת א', ב', קל"ה-קנ"ב

קלה. ת"ר מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, א"ל כמה תורות יש לכם. יש במציאות ציור כל דת נימוסית או אלהית, שתהיה או אחת כוללת כל העם כולו מקטנו עד גדוליו בחיוביה ובלימודיה, או שתהיה מחולקת לפי הכשרת כ"א מכתות העם, להחמון תורה לבד לפי דעתם והשגתם, ולחכמים תורה לבד לפי ערך השגתם. ע"כ

עלתה על דעת הנכרי שתורתנו הקדושה ג"כ תהיה חלילה מחולקת לפי ערכם של מחלקות האומה בשכלם, ולא יכול להשכיל איך שבכח אלהי ניתנו כל עמקי האמתיות לכל העם כולו כקטן כגדול בתורה אחת, וכל אחד משכיל בה לפי ערכו. ע"כ בהיותו נכרי רחוק מההכרה של הפלא האלהי הנמצא בתורה שתוכל הדרכה אחת להיות כוללת כל החילופים שבמפלגות האומה, ע"כ לא נסתפק כלל שיש ודאי ריבוי בתורות, רק שאל על הכמות של הריבוי ההוא כמה תורות יש לכם.

קלו. א"ל שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. מפני שאי אפשר לתורה אלהית אמתית, שראויה לצאת מד' אחד ב"ה בשביל תכלית האחדות האמתית של כלל האומה שתביא בסוף ליסוד אחדות המין האנושי כולו, שתהיה חלוקה לפי הנושאים ביסודה האחדותי, ע"כ היא מאוחדת והחילוק של ההבנה תלוי במקבלים כ"א לפי הכנתו, ממילא היא צריכה לפירושים בין אותם שהם מקובלים בין אותם שהם מתפרשים ע"פ חכמים בסברא ודרשה. אבל עצם האחדות המקורי מחייב שהמקום שעל ידו יוכלו כל המדרגות לקבל אורה של תורה, היא התחלפות ההבנה בפירושים. א"כ מוכרחת היא להנתן על דעת הפירושים שיהיו נדרשים לכ"א כפי השגתו בדברים העיוניים, שזוהו היסוד התורי. ע"כ הדבר מוכרח שתהיינה שתי תורות, שבכתב ושבע"פ, שבכתב להשלמת ההשפעה האחדותית ושבע"פ להשלמת ההתחלקות המוכרחת לפי שינויי גוונים ומעלות של אישי האומה ופלגותיה.

קלו. א"ל שבכתב אני מאמינך ושבע"פ אני מאמינך, גיירני ע"מ שתלמדני תורה שבכתב, גער בו והוציאו כנוזפה. לפעמים יודמן איש מאומות העולם חוקר אלהי וגדול דעה שישארו לבו להכנס לדת מפני הכרת כבוד אלהיותה וקדושתה העליונה, איש כזה לא יסמך באמונתו על שום אדם, רק בהכרה עצמית פנימית יבא לגשת אל הקודש. ומי שכח שכלו כ"כ חזק ועצום עד שהכרתו הפנימית תביאהו להבדל מהבלי נכר ולגשת אל ד' לשרתו ולאהבה אותו, הוא יבא עד ההכרה העמוקה שתורה אלהית כזאת אי אפשר כלל שתמסר להתפרש לכל יחיד כפי הבנתו הפרטית, וע"כ שהיא צריכה לפירוש מקובל. ובדברים שנסתפקו משכחה, או לא היה סיפק לקבל בפרטיות לכל הנידונים המתחדשים, שתהיה ההבנה מסורה בכלל לב"ד גדול מרכזי במקום אשר יבחר ד' שהוא עומד במקום הקבלה, בכל אופן, ומהבנה כללית ובהירה תצא המסקנא להיות מוקיר כל פרט ופרט מסעיפי משפטי התורה בפועל ובמעשה, ללמוד

ולקיים. אבל מי שכח שכלו רפה ונטייתו לקדושת התורה האלהית היא רק נסמכת על גדולת האנשים המחזיקים בה, ממילא כיון שהבנין איננו חזק למדי ע"כ ירפו כל הדברים הנסמכים עליו, ולא יוכל להגיע עד רום מעלת האמונה האמתית והחזקה בתורה שבע"פ וגם בתורה שבכתב, רק זהרה הכללי יקח לבו ורק לדעת אותה ללמדה יחפוץ בנטייתו, אבל לא יספיק שכל רפה כזה להיות משיג ג"כ איך שהשגת התכלית המכוונת הכללית, הראויה להיות נכספת בחזקה מכל ישרי לב איננו בא כ"א בקיומה של תורה ומצותיה לפרטיהן. כל אלה החולשות נקבצו באו יחדיו באותו הנכרי, תחילה אמר על תורה שבכתב, לא שהוא מאמין בה בסתם, כ"א אני מאמינך מצד גדולתך ופרסומך בחכמה וצדק והיותך מחזיק בה באמת, שהוא גרעון גדול למי שרוצה לבא עד המעלה הגדולה להיות מתנדב להכנס בחיל ד' אלהי ישראל ללא דרשוהו. ומזה נמשך הדבר שסיים שתורה שבע"פ איני מאמינך, כי האמונה החיצונית הבאה לא מהכרה של חכמה ודעת אלהים, תעמוד באמצע הדרך, וכח המושך של האדם אפילו יהיה גדול מאד יש לו גבול ידוע עד היכן הוא שולט. רק ההמשכה אחרי התורה הבאה מהכרה האלהית היא מושכת בזרוע כחה עד אין קץ, ואין עמה מעצור לאמר עד פה תבא, כ"א √ משכני אחר כך נרוצה הביאני המלך חדרי נגילה ונשמחה בך". ומתוך ההכרה הכחה הזאת באה המטרה ג"כ באופן חלוש, שלא הספיקה להטביע תביעה פנימית לבקש שתסול לו התורה מסילה בכל ארחות חייו, החיצוניים והפנימיים, כ"א שתשביע את חשקו לדעת דבר שנראה לו שהוא נשגב ונעלה, קדוש ואלהי. וזה ימצא בלימודה של תורה שא"א לו להשיג כ"א ע"י גירות. לא מצד ההזדמנות החיצונית, (לא) 'אלא' מצד ההבנה שיחוש כל מבין דבר, שלא ימסרו דברים החובקים בגדלם עולם מלא כשהם מיוחדים לאומה יחידה, כ"א למי שיכנס בעמקי חייה ויכנס בין בניה, שזה יוכל להשיג באופן כללי גם המתבונן הבינוני, שצריך להסמך ג"כ על אחרים. והנה אלה הרפיונות, עם העזות המוכרחה להמשך מהם בבלי דעת, ראויים הם להמשיך תוצאת ההרחקה המשולשת. הגערה, לעומת מיעוט צביונה של תורה הגלויה לעין כל רואי שמש בבחירותה ואלהיותה, והלה מסמיכה על יסוד איש יחידי. ההוצאה, על שומו קודש של תורה שבע"פ מרמס, שזה כבר יוכל להזיק לחברה, וקשים גרים כאלו לישראל כספחת. והנזיפה על מיעוטו כח קיומה של תורה, בשומו יסוד גירותו רק למודה הכולל של תורה שבכתב ותו לא. ע"כ בצדק גער כו והוציאו בנוזפה.